

Haagse en in Den Haag gevonden (keur)loden

Jan van Oostveen

www.kleipijp.home.xs4all.nl

Publicatie nummer 287

Auteur	Jan van Oostveen
Fotografie	Monique van Veen (afdeling Archeologie & Natuur- en Milieueducatie, Gemeente Den Haag) voor de foto's BEZ00o 1492.1, NHP11o 177.3, STH88-75_6, VOL04o-100_21 en ZUI93 32. 3. Marjolein Laan (afdeling Archeologie & Natuur- en Milieueducatie, Gemeente Den Haag) voor de foto's PVG en SGG20o; Peter van Oosterhout voor de foto's HOF93 216.82, JAC97-201_1 en JAC97-212_5 Provinciaal Depot voor Archeologie Noord-Holland cat. nr. 93 en afb. 8, Sander Visser cat. nr. 105, Adriaan Wagemakers cat. nr. 101 en Marina 't Hart cat. nr. 91 Jan van Oostveen (fotobewerking): BEZ00o 1492.1, STH88-75_6, VOL04o-100_21 en ZUI93 32. 3. Jan van Oostveen overige foto's
Foto voorpagina	Waarschijnlijk 18 ^{de} -eeuws keurlood welke het gekroonde wapen van Den Haag draagt.
Volledige publicatielijst auteur	Zie https://janvanoostveenblog.wordpress.com/publicaties-auteur/
Facebook	https://www.facebook.com/SpecialisticArchaeologicalResearch/
Instagram	https://www.instagram.com/janvanoostveenarcheologie/
Academia	https://independent.academia.edu/JanvanOostveen

Versie	Reden uitgifte
0.1	Initiële versie
1.0	Update juni 2026. Aanvullingen collectie PVG toegevoegd. Taalfouten verwijderd. Diverse aanvullingen toegevoegd waaronder SGG20o.

© 2018, Jan van Oostveen. Tiel.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, fotografie, microfilm en of welke andere wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

No part of this edition may be reproduced in any form by print, photocopy, photography, microfilm or any other means without written permission of the author.

1. Inleiding	4
2. Beknopt overzicht van de Haagse lakennijverheid	5
3. Productie van laken in de late middeleeuwen	7
4. Aan Den Haag toegeschreven textielloden	10
4.1 'Printer op het tou'	10
4.2 Keuring op 'de paertse'	12
4.3 Het 'Grootzegel van Den Haag'	14
4.4 Vollen en noppen	16
4.5 Opmeten van de lengte van het laken	18
4.6 Deelbewerkingsloden	18
5. Textielloden van buiten Den Haag	21
6. Vleesloden	23
6.1 Koosjerloden	23
6.2 'Wet op het geslagt'	24
6.3 Haagse vleesloden	25
7. Handelsloden	26
8. Meelloden	26
9. Tot slot	27
Literatuur	28
Bijlage 1: Typologie van de loden	30
Type 1: Een schijf zonder verbindingsstrip	30
Type 2: Twee schijven met één verbindingsstrip	30
Type 3: Vier schijven met twee verbindingsstrippen	31
Type 4: Vier schijven zonder verbindingsstrip	31
Bijlage 2: Catalogus keurloden	32
Keurloden uit de collectie van de archeologische dienst Den Haag	32
In Den Haag gevonden loden uit de collectie Piet van Gernerden (Piet de Jutter) / gemeente Den Haag	63
Haagse keurloden uit overige archeologische depots en particuliere collecties	71
Bijlage 3: Publicatie van de wet van de belasting op het geslagt	76

1. Inleiding

Het onderzoek naar (keur)loden die bij archeologische opgravingen worden aangetroffen, krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht. Een belangrijke impuls voor dit onderzoek vormt de structurele inzet van metaaldetectie tijdens opgravingen. Daarnaast worden in toenemende mate vondsten van particuliere zoekers gedocumenteerd. Hierdoor ontstaat het moment om deze vondstcategorie in samenhang te bestuderen, met als doel vast te stellen wat deze loden ons kunnen vertellen. Wanneer we specifiek naar de Haagse loden kijken, rijst bijvoorbeeld de vraag of hierin tastbare bewijzen zijn terug te vinden van de historisch bekende Haagse lakennijverheid.

Voor dit onderzoek zijn de leesbare loden uit de collectie van de Haagse archeologische dienst gefotografeerd en in de bijlage beschreven en gedocumenteerd. Tevens zijn oproepen geplaatst op internetfora en een Facebookpagina om particuliere zoekers te stimuleren hun Haagse loden te delen. Hoewel met vele tientallen zoekers contact is gelegd, bleek het aantal loden dat daadwerkelijk aan Den Haag kan worden toegeschreven, zeer beperkt. Desondanks leverde deze inventarisatie waardevolle aanvullende informatie op ten opzichte van de gegevens die reeds bij de archeologische dienst Den Haag bekend zijn. Daarom is ook deze informatie in de bijlage van deze rapportage opgenomen.

Het onderzoek naar de in Den Haag gevonden loden laat zien dat, naast de verwachte textielloden, ook loden met andere functies zijn aangetroffen. Hierbij kan worden gedacht aan koosjerloden, maar ook aan loden die bijvoorbeeld werden gebruikt om meelzakken te verzegelen.¹ In deze rapportage ligt de nadruk op het duiden van de loden en het analyseren van de vondsten. Historisch bekende gegevens over de verschillende nijverheden en industrieën worden daarom slechts beknopt behandeld, aangezien hierover reeds diverse publicaties beschikbaar zijn.

Dit onderzoek naar Haagse textielloden had niet kunnen plaatsvinden zonder de medewerking van Monique van Veen, Marjolein Laan en Andjelko Pavlovic (allen afdeling Archeologie & Natuur- en Milieueducatie, Gemeente Den Haag), Dr. Elke Treude (Leitung Bodendenkmalpflege/stellv. Museumsleitung-Lippisches Landesmuseum Detmold, Duitsland) evenals de vele particuliere zoekers die belangeloos hun bijdrage hebben geleverd. In veel gevallen zijn de namen van deze zoekers bij de auteur onbekend en wordt alleen hun 'avatarnaam', zoals gebruikt op internetfora, vermeld.

De eerste versie (0.1) van deze rapportage verscheen in 2018 verschenen. In 2026 is de voorliggende gereviseerde versie verschenen.

Jan van Oostveen, update juni 2026

¹ Buiten dit onderzoek zijn loden die aan postzakken hebben gezeten gehouden en loden die met de spoorwegen in verband kunnen worden gebracht. Op beide typen loden kan de plaatsnaam Den Haag staan.

2. Beknopt overzicht van de Haagse lakennijverheid

Vanaf het midden van de 14de eeuw werd in Den Haag textiel geproduceerd, met name laken en linnen.² In regionaal perspectief lijkt Den Haag aanvankelijk geen vooraanstaande rol in deze nijverheid te hebben gespeeld. In omliggende plaatsen zoals Delft, Valkenburg en Voorschoten bestonden namelijk al eerder wanthuizen, respectievelijk vanaf 1316, 1340 en 1343.³ De vroegst bekende vermelding van een Haags (grafelijk) wanthuis dateert uit 1365.⁴

Hoewel de Haagse textielnijverheid dus relatief laat op gang kwam, wijzen historische gegevens erop dat zij vooral in de 15de eeuw een aanzienlijke omvang bereikte. Deze groei was zelfs zo significant dat de Amsterdamse lakennijverheid zich erdoor bedreigd voelde. Dit leidde ertoe dat vanaf 1473, onder dreiging van vergeldingsmaatregelen vanuit Amsterdam, in het Waterland niet langer gesponnen mocht worden voor de Haagse en Leidse textielindustrie.⁵ Hieruit blijkt dat beide steden het spinnen ten minste gedeeltelijk uitbesteedden. Bovendien produceerden Leiden en Den Haag lakens van vergelijkbare kwaliteit, waardoor deze in de praktijk uitwisselbaar waren.

Een akte uit het jaar 1461 toont aan dat dergelijke verwisselingen daadwerkelijk plaatsvonden.⁶ In het Duitse Lübeck werd toen vastgesteld dat Haags laken als Leids laken werd verkocht. Dit bedrog, dat later door Amsterdamse handelaren bleek te zijn gepleegd, stond niet op zichzelf. Sinds 1447 gold namelijk een Hanzeverbod op de invoer van lakens uit Holland, met uitzondering van producten uit Amsterdam, Leiden en Schiedam.⁷ Voor Den Haag betekende dit dat de afzetmogelijkheden in de Hanzesteden vanaf het midden van de 15de eeuw sterk werden bemoeilijkt.

Daarnaast werd de Haagse lakennijverheid intern verzwakt door herhaalde arbeidsonlusten tussen vollers en drapeniers, onder meer in 1452, 1459/1460 en 1478.⁸ Deze conflicten namen zodanige vormen aan dat veel vollers de stad verlieten en elders, bijvoorbeeld in Gouda, werk zochten.

De combinatie van een krimpende afzetmarkt en interne onrust, met als gevolg een verlies aan ervaren vaklieden, leidde tot een sterke terugval in de productie. Vlak vóór de grote onlusten van 1478 werden jaarlijks nog circa 14.000 tot 15.000 lakens geproduceerd. In 1494 was dit aantal gedaald tot 5.000 à 6.000 lakens en in 1514 restte slechts een productie van ongeveer 2.000 halve lakens.⁹ Rond het midden van de 16de eeuw werd de Haagse lakennijverheid zelfs omschreven als behorend tot de miserabelste van Holland.¹⁰

Toch was de nijverheid in deze periode nog niet volledig verdwenen. Historische bronnen vermelden nog steeds namen van lakenkopers en lakenbereiders, waaruit blijkt dat de productie, zij het op bescheiden schaal, bleef voortbestaan.¹¹

² Vlastienden werden al in 1334 in de regio geheven, Smit, 2004, p. 170.

³ Smit, 2004, p. 170.

⁴ Smit, 2004, p. 170.

⁵ Posthumus, 1910, p. 563.

⁶ Posthumus 1910, p. 375.

⁷ Kaptein, 1998, p. 74.

⁸ Smit, 2004, p. 172.

⁹ Smit, 2004, p. 172.

¹⁰ Kaptein, 1998, p. 135.

¹¹ <http://1530-1600.blogspot.nl> bezocht 7 mei 2018.

Afbeelding 1: Uitsnede van een schilderij van Den Haag in 1570 (Cornelis Elands, 1667, Haags Historisch Museum), waarop het centrum van de Haagse lakenindustrie is te zien. Veel van de loodjes in dit rapport komen hier vandaan. Van links naar rechts: de lakenramen (Raamstraat en Achterraamstraat), Wagenstraat, Voldersgracht en het Spui (waarover de wol werd aangevoerd).

3. Productie van laken in de late middeleeuwen

Over het productieproces van wol tot laken werd al in 1907 door Van Gelder gepubliceerd. De opeenvolgende stappen in dit proces zijn schematisch weergegeven in de procesflow in afbeelding 2.

Uit deze weergave blijkt dat in Den Haag bij een vijftal productiestappen loden werden aangebracht. Deze momenten zijn als volgt te onderscheiden:

Allereerst werd het laken direct na het weven gekeurd. Dit gebeurde door de zogenoemde ‘printer op het tou’, die het laken toetste aan de stedelijke keur. Wanneer het laken voldeed aan de gestelde eisen, werd er een lood in het weefsel aangebracht. Laken van de hoogste kwaliteit ontving daarbij zelfs twee ingeweven loden.

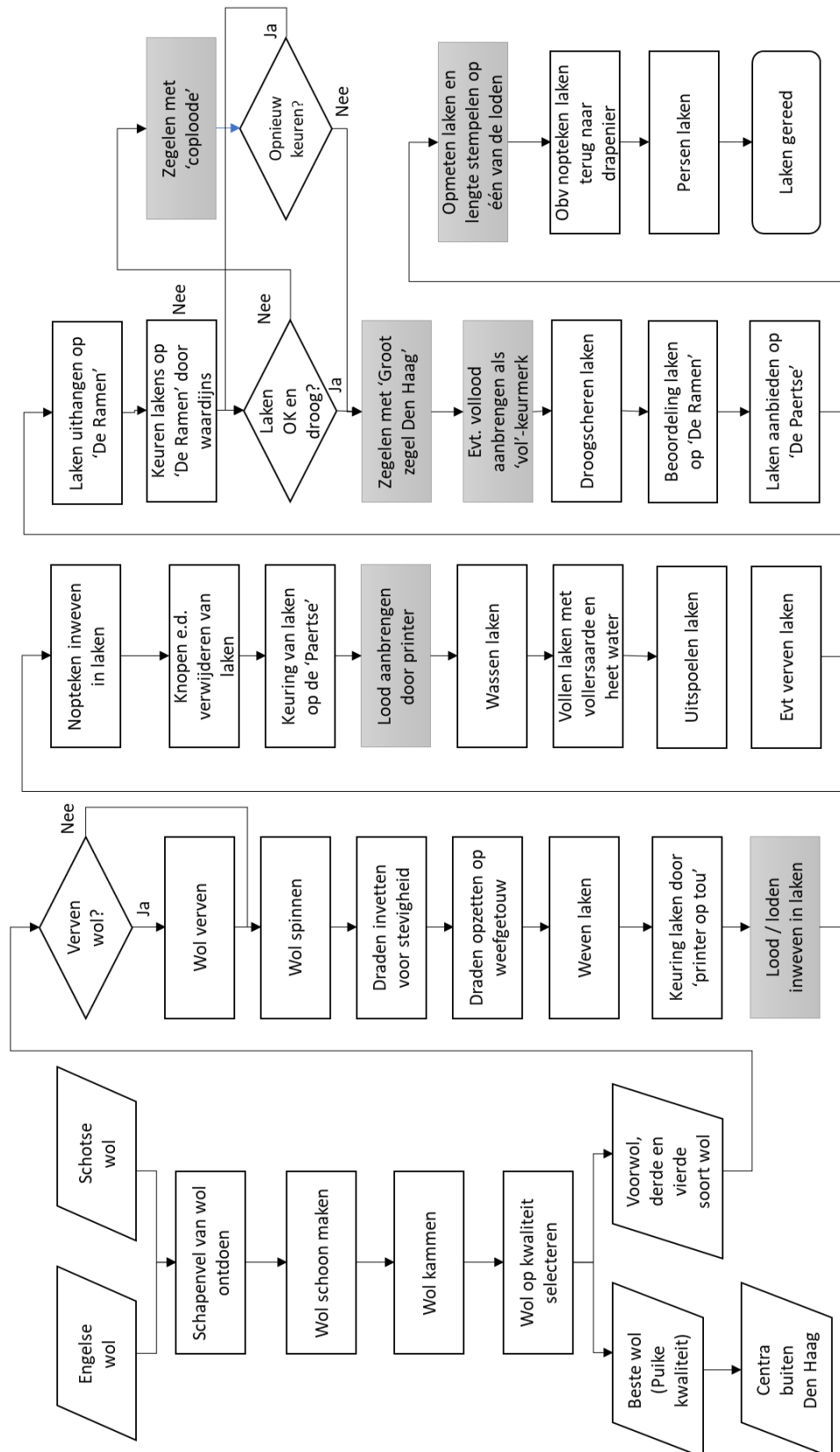
Vervolgens werden onregelmatigheden, zoals knopen in het weefsel, verwijderd en werd het laken op ‘de paertse’ opnieuw ter keuring aangeboden.¹² Indien het wederom aan de stadskeur voldeed, bracht de printer opnieuw een lood aan.

Na deze fase onderging het laken verdere bewerkingen, zoals wassen, vollen en eventueel verven. Daarna volgde opnieuw een keuring. Wanneer het laken voldeed en bovendien droog was, werd het voorzien van een zogenoemd ‘Grootzegel van Den Haag’. Indien het laken nog niet droog was, werd in plaats daarvan een ‘coplood’ aangebracht. In dat geval kon ervoor worden gekozen te wachten tot het laken gedroogd was, om alsnog het Grootzegel te verkrijgen.

Daarnaast kon er een zogenaamd vollood worden aangebracht als aanduiding dat het laken het vollen had ondergaan.

In de laatste fase werd het laken drooggeschoren en opnieuw op ‘de paertse’ gepresenteerd, waar de lengte werd gemeten. Deze lengte werd vervolgens vastgelegd op een reeds aan het laken bevestigd lood. Opvallend is dat Van Gelder in zijn publicatie uit 1907 geen melding maakt van een afzonderlijk keurlood na het droogscheren, terwijl een dergelijke controlehandeling, gezien de extra bewerking na het aanbrengen van het Grootzegel, wel te verwachten zou zijn.

¹² Het raam of toestel waarover het laken getrokken werd bij het keuren.

Afbeelding 2. De verschillende productiehandelingen zoals in Den Haag gebruikelijk was beschreven door Van Gelder in 1907. De processtappen waarbij loden werden gebruikt zijn grijs gemarkeerd.

Afbeelding 3. Een sterk uitvergroot Haags pijplood (JAC97-814-7).

4. Aan Den Haag toegeschreven textielloden

Bij het historisch onderzoek zijn ten minste vijf productiestappen geïdentificeerd waarbij loden konden worden aangebracht. Daarnaast zijn er loden vastgesteld die specifiek aan de stad Den Haag worden toegeschreven. In het onderstaande wordt getracht deze twee gegevensstromen met elkaar te verbinden en een hypothese te formuleren over welk type lood bij de verschillende productiestappen in Den Haag werd gebruikt.

4.1 'Printer op het tou'

De eerste keer dat het laken gekeurd werd, was nadat het laken geweven was. Bij de gangbare kwaliteit werd vervolgens één lood ingeweven. Bij de allerbeste kwaliteit werden twee vergelijkbare loden ingeweven. Algemeen wordt aangenomen dat pijploden (zie bijlage 1, type 1a) de loden zijn die voor dit doel werden gebruikt. Een drietal van deze loden zijn bij de inventarisatie naar voren gekomen. Alle drie de loden lijken een vergelijkbare versiering te dragen bestaande uit een toren¹³ die op beide zijden van het lood is aangebracht.

Afbeelding 4. Loden die worden toegeschreven aan de stad Den Haag en die in verband worden gebracht met de keuring door de 'printer op het tou'.

¹³ Op een roodbakkende vuurklok die op de Haagse Bierstraat is opgegraven en die in de eerste helft van de 17de eeuw wordt gedateerd, wordt een vergelijkbare toren afgebeeld. Van Veen, 2012, p. 399.

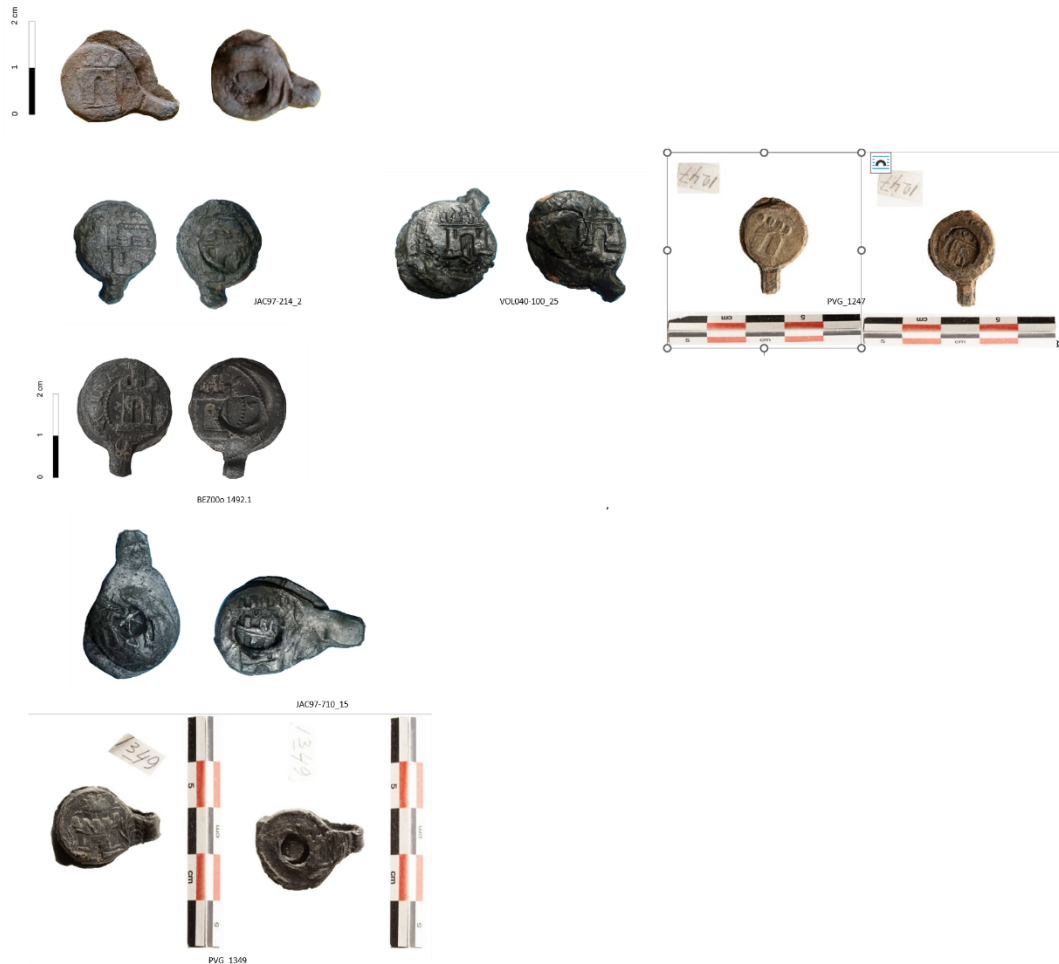
Afbeelding 5. Haags textiellood met op beide zijden een toren afgebeeld (JAC97-214_2).

Afbeelding 6. Haags textiellood met op beide zijden een toren en randtekst (BEZ00o 1492.1).

4.2 Keuring op 'de paertse'

Na verschillende deelbewerkingen waaronder het verwijderen van de knopen op het laken, werd het laken op 'de paertse' gekeurd. Daar waar bij het keuren op het weefgetouw duidelijk lijkt te zijn welke loden daar werden gebruikt is dat voor deze productiestap minder duidelijk.

Afbeelding 7. Haagse pinloden die mogelijk bij de keuring op 'de paertse' werden toegepast.

Vermoed wordt dat voor deze productiestap pinloden zijn gebruikt (zie bijlage 1, type 2a). Er zijn tenminste vier en mogelijk vijf typen loden bij de inventarisatie naar voren gekomen die in bovenstaande afbeelding per regel staan afgebeeld.¹⁴

- 1) Lood met op één zijde een toren en op de keerzijde geen afbeelding;
- 2) Lood met op beide zijden een toren afgebeeld
- 3) Lood met op beide zijden een toren waarbij op beide zijden een randtekst rondom de toren is aangebracht
- 4) Lood met op één zijde een toren en op de keerzijde een ster;
- 5) Lood met op beide zijden een burcht;

¹⁴ Een vergelijkbaar lood is ook in het Duitse Lemgo opgegraven. Vriendelijke mededeling Dr. Elke Treude aan Monique van Veen 6 juli 2026. Het lood is opgegraven in het klooster van St. Marien, Lemgo. Exemplaarcode M507.

Afbeelding 8. Het grootzegel van Den Haag.

4.3 Het 'Grootzegel van Den Haag'

Nadat het laken gewassen, gevold en eventueel geveerd was, werd het laken wederom op de ramen ter keuring aangeboden. Wanneer het laken aan de eisen voldeed werd het 'Grootzegel van Den Haag' aan het laken bevestigd.

Voldeed het laken (nog) niet doordat het bijvoorbeeld nog nat was, dan werd een zogenaamd 'coploode' (tijdelijk) aan het laken bevestigd.

Het 'Grootzegel van Den Haag' lijkt middels deze inventarisatie geïdentificeerd te zijn (afbeelding 5). Het meest oude lood is op één zijde versierd met een kasteel (Binnenhof) en op de andere zijde staat de tekst HAGA onder een wapenschild met een ooievaar. Vermoed wordt dat dit lood (tenminste) in de 15de eeuw gedateerd kan worden. Hiermee is het tevens het oudst bekende en overgeleverde wapen van Den Haag.¹⁵ Een vergelijkbaar exemplaar is in Lemgo, Duitsland opgegraven.¹⁶

Afbeelding 9. Het 'Grootzegel van Den Haag'.

Het tweede lood dat wordt geïnterpreteerd als het 'Grootzegel van Den Haag' staat rechts afgebeeld op bovenstaande afbeelding. Op dit lood dat enkelzijdig bewaard is gebleven zien we een wederom een poortgebouw tussen twee bomen afgebeeld. Frappant is de gelijkenis van deze afbeelding op het lood met het Grootzegel dat door het stadsbestuur van Den Haag in de periode 1586 – 1659 werd gebruikt.¹⁷ Daardoor wordt dit grootzegel in de periode 1550-1650 gedateerd.

¹⁵ Van Lit, 2001. Historische nog niet gepubliceerde gegevens laten zien dat ook in de 15de eeuw de ooievaar met Den Haag in verband kunnen worden gebracht. Uit de rekeningen van de Sint-Jorisschutterij uit het jaar 1458 blijkt namelijk dat in dat een schuttersfeest met papegaaischieten is gehouden. Hierbij waren ook bezoekers uit Mechelen aanwezig en deze Mechelse bezoekers hebben naast een zilveren lepel ook een zilveren ooievaar gekregen. Vriendelijke mededeling Monique van Veen.

¹⁶ Vriendelijke mededeling Dr. Elke Treude aan Monique van Veen 6 juli 2026. Het lood is opgegraven in het klooster van St. Marien, Lemgo. Exemplaarcode M653.

¹⁷ Van Lit, 2001, p. 12.

Afbeelding 10. Deelbewerkingslood (mogelijk in Den Haag) aangebracht na het noppen van het textiel (JAC97-212_6).

Afbeelding 11. Deelbewerkingslood (mogelijk in Den Haag) aangebracht na het vollen van het textiel (VOL040-100_23)

De 'coploode' waarover wordt gesproken lijkt moeilijk te duiden. Het is aannemelijk dat dat dit lood voor wat betreft omvang groter moet zijn dan de pinloden die bij de eerste keuring van het laken op 'de paertse' werd gebruikt. Daarnaast moet het lood minder imposant zijn dan het 'Grootzegel van Den Haag' en minder algemeen gevonden worden. Bij de inventarisatie zijn twee loden aangetroffen die als 'coploode' geïnterpreteerd zou kunnen worden. Dit lood draagt weer aan één zijde de bekende toren. Op de andere zijde staat wederom de plaatsnaam HAGA.

Afbeelding 12. Mogelijk een 'coploode' van Den Haag.

4.4 Vollen en noppen

Uit de overgeleverde archivalia blijkt dat een laken tevens van een vollood voorzien kon worden. Dit als keurmerk dat het laken gevold was. Daarnaast kon nadat het 'Grootzegel van Den Haag' was aangebracht het laken drooggeschoren worden en nogmaals ter keuring op 'de paertse' aangeboden worden.

Afbeelding 13. Een tweetal deelbewerkingsloden met de gotische letter N (boven) en de gotische letter V (onder). Gezien de toepassing van Gotische letters mogelijk 15de-eeuwse exemplaren.

Loden met de Gotische letter V en loden met de Gotische letter N worden in verband gebracht met het Vollen en het Noppen (laken bewerken / droogschoren) van het laken.

Afbeelding 14. Lood aangebracht na het meten van een stuk textiel. In dit geval was het stuk textiel 43 el (circa 26 meter) lang.

4.5 Opmeten van de lengte van het laken

Van textielloden uit de stad Leiden weten we dat wanneer de lengte van het laken op het raam was gemeten er door de desbetreffende keurder ('printer') een lood met de gemeten lengte erop werd aangebracht. Ook in Den Haag is zo een type lood aangetroffen. Centraal staat het getal 43 en als randtekst vallen nog delen van het woord GEMETEN te lezen. Mogelijk heeft voor het woord GEMETEN ook nog het woord DROOG gestaan zoals in de stad Leiden gebruikelijk was.

Het getal 43 moet worden geïnterpreteerd als de lengte – 43 el¹⁸ – van het opgemeten laken. Het getal 43 blijkt een maat te zijn die in de gepubliceerde keur van de stad Den Haag van 6 februari 1525 wordt genoemd.¹⁹

Afbeelding 15 Een lood die door de printer op het raam werd aangebracht nadat hij de lengte van het (Haagse) laken had opgemeten.²⁰ Op basis van vergelijkbare Leidse vondsten worden een datering in de late 16de of in de 17de eeuw van dit lood verondersteld.

4.6 Deelbewerkingsloden

Daarnaast zijn er bij de inventarisatie een aantal loden aangetroffen waarbij op één zijde de Haagse ooievaar staat en op de andere zijde een tekst / huismerk is aangebracht. Zowel loden met een ooievaar die naar links loopt als loden met een ooievaar die naar rechts loopt zijn geïnventariseerd. Normaliter worden deze keurloden als deelbewerkingsloden beschreven en kunnen zij vanaf de 17de eeuw gedateerd worden.

Ondanks het feit dat in de 16de eeuw het uitermate slecht ging met lakennijverheid in deze stad betekent dit nog niet dat er in de 17de eeuw geen textiel in deze stad is geproduceerd. Gedacht kan worden aan straatnamen als de Haagse Fluwelen Burgwal die naar de lokale productie van fluweel verwijst. Daarnaast is bekend dat zijde in de 17de eeuw in Den Haag is geproduceerd.²¹ Het mag zeker niet uitgesloten worden dat deze deelbewerkingsloden hierbij zijn aangebracht maar de moeilijkheid bij soort loden blijft altijd om de aangetroffen huismerken te verbinden met archivalisch bekende textielwerkers / producenten.

¹⁸ Eén el was in Den Haag 61 cm lang.

¹⁹ Van Gelder, 1907, p. 311.

²⁰ Enige voorzichtigheid bij de toeschrijving aan het productiecentrum Den Haag is geboden. Dit lood zou ook uit Delft afkomstig kunnen zijn.

²¹ Van Veen, 2012, p. 268.

Afbeelding 15 Een Haag (deelbewerkings)loodje gevonden in Rotterdam. Collectie BOOR 05-54-822.7.

Afbeelding 16: Verschillende deelbewerkingsloden waarop een naar rechts lopende ooievaar is afgebeeld.

Afbeelding 17: Verschillende deelbewerkingsloden waarop een naar links lopende ooievaar is afgebeeld.

5. Textielloden van buiten Den Haag²²

Het aantal geïntervariseerde (textiel)loden dat kan worden toegeschreven aan productiecentra buiten Den Haag is beperkt. Niettemin zijn loden uit onder meer Delft, Leiden, Rotterdam, Colchester en Augsburg meerdere malen in Den Haag aangetroffen. Daarnaast zijn ook incidentele exemplaren gevonden uit de steden Haarlem, Brussel en mogelijk Dendermonde. Verder behoren een vroeg 19de-eeuws lood uit Nîmes in Frankrijk, evenals voor West-Nederland meer gangbare loden uit het Engelse Exeter en het Nederlandse Amersfoort, tot het aangetroffen materiaal.²³

Afbeelding 18: Textiellood afkomstig uit het Engelse Colchester. Het jaar 1571 verwijst naar het oprichtingsjaar van het gilde om zowel baai als saai te produceren. De oprichters waren voornamelijk geloofsvluchtelingen uit de Lage landen. Dit lood kan waarschijnlijk in de 17^e eeuw gedateerd worden (PVG-1357).

²² Tenzij anders vermeld zijn de genoemde loden afgebeeld in de catalogus.

²³ De stad Amersfoort is vooral bekend vanwege de bombazijn die daar geproduceerd is.

Afbeelding 19: Vleeslood uit de stad Den Haag met mogelijk de Hebreeuwse letter Beet die staat voor maandag. De dag dat het vlees geslacht is.

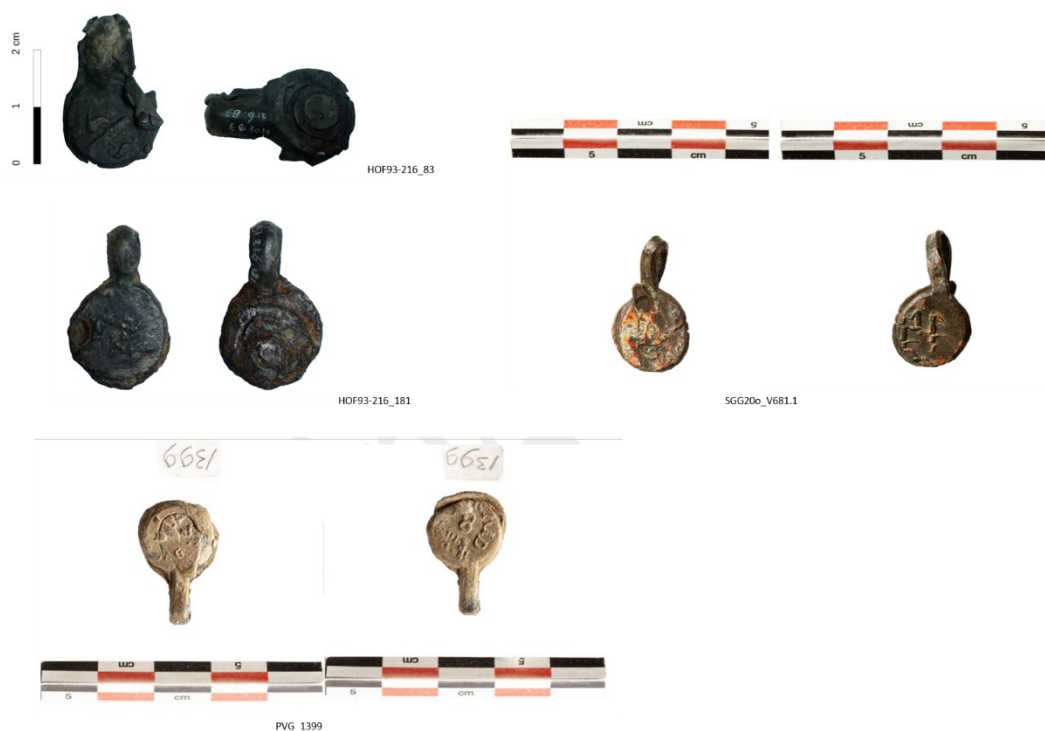
6. Vleesloden

6.1 Koosjerloden

De eerste Joden vestigden zich rond 1625 in Den Haag. Het betrof voornamelijk Sefardische Joden, afkomstig uit Spanje en Portugal, die weigerden zich tot het katholicisme te bekeren. Zij kozen er doorgaans voor zich te vestigen in de betere buurten van de stad, zoals de Lange en Korte Vijverberg en de Dennewegbuurt. Aan het begin van de 18de eeuw, in 1707, richtten deze Sefardische Joden de Portugees-Joodse synagoge op.

In het derde kwart van de 17de eeuw kwamen ook Asjkenazische Joden naar Den Haag. Deze groep was afkomstig uit Duitsland en Oost-Europa en vestigde zich vooral in de minder welgestelde buurten, met name in het gebied tussen de Wagenstraat en het Spui, inclusief straten als de Sint Jacobsstraat en de Voldersgracht. In 1723 richtten de Asjkenazische Joden de zogeheten Hoogduitse synagoge op.

Rond het midden van de 19de eeuw, circa 1850, telde Den Haag naar schatting ongeveer 2.500 Joodse inwoners.

Afbeelding 20: Koosjer loden gevonden in Den Haag waarbij het bovenste lood, gezien de Hebreeuwse letter Alef, de slachtdag aangeeft.

Voedsel dat aan de Joodse spijswetten voldoet wordt normaliter koosjer genoemd.²⁴ Dit betekent dat er regels zijn over welk voedsel men volgens de Joodse spijswetten mag eten en dat er tevens regels zijn hoe en door wie dit voedsel bereid / geslacht moet worden. Als bewijs dat het voedsel voldoet aan deze spijswetten worden koosjerloodjes gebruikt. Op deze koosjerloodjes staat normaliter in het Hebreeuws het woord Koosjer. Daarnaast valt soms ook op deze loden af te lezen

²⁴ Bron: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kasjroet>

of ze voldoen aan de regels van Sefardische (afgekort met de letters SI of SL die mogelijk staan voor Saul Levi Monteiro)²⁵ of Asjkenazische (afgekort met de letters Koef en Alef die staan voor Kelilla Askhenasim)²⁶ gemeenschap. Daarnaast geeft het loodje soms ook informatie over welk type vlees (afgekort met één of twee letters) en de slachtdatum van dit vlees in de vorm van een cijfer die wordt geïnterpreteerd als de dag van de week. Zondag is hierbij dag één en zaterdag is dag zeven.²⁷

6.2 'Wet op het geslagt'²⁸

Bij het innen van 'Regten en Accijnsen' werden sinds de 19de eeuw een tweetal typen loden aangebracht:

- 1) Een plombeerlood of accijnslood dat werd aangebracht met behulp van een plombeertang;
- 2) Een priseerlood ook wel vleeslood genoemd dat met een (ijzeren) priseertang werd aangebracht als waardenmerk dat de vleesaccijns was afgedragen.

Bij de opgravingen in Den Haag zijn vooralsnog geen loden aangetroffen die in verband kunnen worden gebracht met het innen van 'Regten en accijnsen' op in- en uitvoerende goederen. Dit ondanks het feit dat deze plombeerlodens algemene loden zijn.

Op 2 augustus 1822 werd de wet houdende de belasting op het geslagt, van kracht. Dit met als doel om accijns te heffen op geslacht vee te weten stieren, ossen, koeien, pinken, kalveren, schapen, lammeren, varkens en speenvarkens. Allereerst werd de waarde van het te slachten vee geschat en een schatbiljet werd door deze schatter, afgegeven. Binnen drie dagen dient vervolgens de vereiste accijns door de eigenaar van het vee, afgedragen te worden. Deze accijnsafdracht wordt voorafgaand de slachting afgestaan aan de ambtenaar van de desbetreffende gemeente. Het vee wordt vervolgens van een zogenaamd waardeermerk voorzien en hierna kon het vee geslacht worden.

Het waardeermerk dat wordt aangebracht betreft een zogenaamd priseerlood die met een ijzeren priseertang werd aangebracht. Het priseerlood werd aan de staart van het stuk vee aangebracht. Cruciaal hierbij was dat fraude moest worden voorkomen. Dit hield in dat het priseerlood dusdanig aan de (pluim van de) staart moest vastgezet dat het niet afgeschoven kon worden. Het kon alleen verwijderd worden door afsnijding van de staart. Aan één zijde van dit priseerlood was het Rijkswapen afgebeeld. Aan de andere zijde van het lood stond accijnsen (of een afkorting van dit woord zoals in de jaren twintig van de 20ste eeuw wanneer dit woord met Acc of AccG (Accijnsen Geslagt) wordt afgekort) en het nummer van de priseertang die voor het aanbrengen van dit lood is gebruikt.

In 1941 is deze wet afgeschaft en vanaf dat moment werden er geen priseerlodens meer toegepast.

²⁵ Gawronski en Kranendonk, 2018, p. 469.

²⁶ Gawronski en Jayasena, 2016, p. 80.

²⁷ Van Oostveen, 2016c.

²⁸ Inmiddels is een uitgebreide beschrijving over dit type loden verschenen. Zie Van Oostveen, 2019.

BEZ00o-2000_24

Afbeelding 21: Negentiende-eeuws vlees accijnslood opgegraven in Den Haag. De letter A verwijst naar Accijns en het nummer 51 verwijst naar het (tang)nummer (priseertang) van de belastinginner.

6.3 Haagse vleesloden

Een bijzondere vondstcategorie zijn de vleesloden waarop één zijde de Haagse ooievaar staat afgebeeld.²⁹ Helaas is de keerzijde niet goed leesbaar. Gemeenschappelijke deler van deze Haagse loden is dat zij op de keerzijde alle drie de letter S dragen mogelijk gevolgd door de letter C of letter G. Op typologische gronden worden deze loden in de 18de (en/) of 19de eeuw gedateerd.

Afbeelding 22: Vlees accijnsloden die op één zijde het Haagse wapenschild dragen.

²⁹ Vergelijkbare vleesloden waarbij een stadswapen op één zijde staat afgebeeld zijn uit andere steden dan Den Haag, niet bekend.

7. Handelsloden

Twee handelsloden zijn bekend waar op één zijde de gekroonde Haagse ooievaar staat afgebeeld. Op de andere zijde van deze loden staat een monogram afgebeeld of is met de hand administratieve gegevens ingekrast. Ook voor deze loden is het onduidelijk waarvoor zij exact zijn toegepast.

Afbeelding 23: Een drietal Haagse handelsloden waarop op één zijde de gekroonde (Haagse) ooievaar staat afgebeeld. Deze producten kunnen in de 18de eeuw gedateerd worden.

8. Meelloden

Producten werden op grote schaal verzegeld om te voorkomen dat gefraudeerd werd met deze producten. Zo werden meelzakken in de 19de een 20ste eeuw structureel verzegeld. Op dit loodzegel werd naar de naam van de (stoom)meelfabriek ook de kwaliteit / fijnheid (uitmaling) van het gemalen meel / bloem meestal middels de duiding van het aantal 0'en aangegeven maar ook de cijfers 1, 2 en 3 komen op meelloden als bodemvondsten voor.

Afbeelding 24: Een meellood dat in Den Haag is opgegraven

9. Tot slot

Voor het eerst zijn de (keur)loden die in Den Haag zijn opgegraven systematisch bestudeerd. Het aantal onderzochte exemplaren is daarbij beperkt gebleven tot drieënzeventig. Binnen deze groep zijn loden geïdentificeerd die in verband kunnen worden gebracht met de Haagse textielnijverheid. Tevens is geprobeerd deze loden te koppelen aan de historisch bekende processtappen uit de laatmiddeleeuwse lakennijverheid in Den Haag.

Opmerkelijk is dat één van de onderzochte loden mogelijk dateert uit de 15de eeuw of zelfs eerder, en al is voorzien van de Haagse ooievaar als stadskenmerk. Dit wijst erop dat dit symbool reeds in een vroeg stadium als identificatiemiddel werd gebruikt.

Door de beperkte omvang van het onderzochte materiaal konden echter niet alle onderzoeksvragen volledig worden beantwoord. Zo blijft het bijvoorbeeld onduidelijk uit welke gebieden textiel in verschillende perioden werd geïmporteerd. Eveneens kon niet worden vastgesteld welke lakens, afkomstig uit andere productiecentra, in middeleeuws Den Haag werden geweerd ter bescherming van de lokale nijverheid.

Naast textielloden zijn in dit onderzoek ook meelloden, handelsloden en vleesloden aangetroffen. Gezamenlijk bieden deze vondsten een globaal beeld van het gebruik van (keur)loden in de stad Den Haag.

Om tot een vollediger en meer gedetailleerd inzicht te komen, is het echter noodzakelijk dat in de toekomst meer loden uit Den Haag beschikbaar komen voor onderzoek.

Literatuur

- Bouma, N. (red.), 2013. Van ambachts- en handelswijk tot Nieuwe Haagse Passage (ADC rapport 3468)
- Carmiggelt, A., 1991. Een beeld van een vondst; Haagse archeologische vondsten in particulier bezit. VOM reeks 1991-4. Den Haag.
- Egan, G., 1994. Lead Cloth Seals and Related Items in the British Museum. British Museum occasional paper 93. London.
- Egan, G., 2001. Cloth seals. In: P. Saunders: Salisbury & South Wiltshire museum; Medieval catalogue part 3, p. 43-86.
- Elton, Stuart F., 2017. Cloth seals; an illustrated reference guide to the identification of lead seals attached to cloth. Oxford.
- Gawronski, J en R. Jayasena, 2016. Het eiland Marken in Amsterdam; veranderingen in de stad 1592-1930. Amsterdamse Archeologische Rapporten, nummer 90.
- Gawronski, J. en P. Kranendonk, 2018. Catalogus archeologische vondsten Noord/Zuidlijn Amsterdam. Amsterdam.
- Gelder, H.E. van, 1907. De 'Draperye' van Den Haag. Uit: Bijdragen en Mededelingen van 'Die Haghe'. p. 229-351.
- Gelder, H.E. van, 1910. De 'Draperye' van Den Haag. Uit: Bijdragen en Mededelingen van 'Die Haghe', p. 173-219.
- Huzard, Madame (Ed), 1824. Bulletin de la Société d'encouragement pour l'industrie nationale. Paris.
- Jacobs, E., 1995. Achter kerk en klooster; opgravingen aan de Nobelstraat en de Zuilingstraat. VOM-reeks 1995-2. Den Haag.
- Ling Huang, A. and C. Jahnke, 2015. Textiles and the medieval economy. Production, trade and consumption of textiles, 8th – 16th centuries. Ancient textiles series 16. Oxford.
- Lit, R. van, 2001. Op Hoge Poten; de geschiedenis van de Haagse ooievaar.
- Oostveen, J. van, 2013. Textielloden. In: Westerheem, 62ste jaargang, nummer 1, p. 8-20.
- Oostveen, J. van, 2016a. (Textiel)loden. Loden gedateerd rondom 1650-1665. Tiel. Report nr. 236.
- Oostveen, J. van, 2016b. (Textiel)loden. Loden gedateerd rondom 1600-1625. Tiel. Report nr. 237.
- Oostveen, J. van, 2016c. Nieuwkoop: loden; metaaldetector vondsten. Tiel. Report nr. 253.
- Oostveen, J. van, 2017. Textielloden uit de bodem van Rotterdam. BOORnotitie 30. Rotterdam.
- Oostveen, J. van, 2019. Vleesloden; Loden toegepast als bewijs van afdracht van het accijns op het geslacht. Report nummer 304. Te downloaden via https://www.academia.edu/38867895/Vleesloden_Loden_toegepast_als_bewijs_van_afdracht_van_het_accijns_op_het_geslacht
- Pavlovic, A. en D. Nieweg, 2006, Archeologisch onderzoek Vijverhof (Valkhuis), Gemeente Den Haag (rapport 0605). Den Haag.

- Treutel et Wurtz, 1824. Archives des Découvertes et des inventions Nouvelles. Strasbourg.
- Veen M.M.A. van, en C.J.J. Stal, 2005, "Een druk en bedrijvig stadsdeel: de voorgeschiedenis" in: H. Ambachtsheer (red.) "Een simpele verkeersverbetering" De geschiedenis van de Grote Markstraat en omgeving. Den Haag.
- Veen M.M.A. van, en A. Pavlovic, 2007, Voldersgracht-Spuimarkt, Gemeente Den Haag. Definitieve opgraving en bouwbegeleiding. (rapport 0723). Den Haag.
- Veen, M.M.A. van, 2012. Opgravingen in de Bierstraat Gemeente Den Haag; Wonen aan de rand van Die Haghe vanaf het midden van de 16de eeuw. Haagse Oudheidkundige Publicaties 14. Den Haag.
- Veen, M.M.A. van, 2015, Het grafelijk en stadhoudelijk hof Den Haag; Een overzicht van opgravingen en waarnemingen van 1770 tot en met 2013. (HOP 19). Den Haag

Bijlage 1: Typologie van de loden

Bij het onderzoek naar keurloden worden een viertal hoofdtypen onderscheiden.³⁰ Bepalend voor de toedeling aan een bepaald type is het aantal schijven dat is toegepast in combinatie met het aantal aanwezige verbindingsstrippen.

Type 1: Een schijf zonder verbindingsstrip

Type 1a: is een hol lood uit een stuk die over de draden van het textiel kan worden aangebracht.

Type 1b: is een massief lood voorzien van één oog.

Type 1c: is een (zegel)lood dat vanaf de 18de eeuw tot heden ten dage wordt toegepast. Het touw dat door het lood werd gevoerd werd gefixeerd met een tang veelal voorzien van merktekens die dan in het lood werden aangebracht.

Type 2: Twee schijven met één verbindingsstrip

Type 2a: dit type lood bestaat uit twee ronde schijven en één pin. De schijven zijn onderling verbonden met een strip.

Type 2b: Dit type lood is vergelijkbaar met type 2a zij het dat bij dit type de schijven rechthoekig in plaats van rond zijn.

Type 2c: Dit type lood is vergelijkbaar met type 2a zij het dat bij dit type niet één maar twee pinnen heeft.

³⁰ Van Oostveen 2013.

Type 3: Vier schijven met twee verbindingsstrippen

Dit type bestaat uit vier ronde schijven die middels een drietal verbindingsstrippen met elkaar zijn verbonden.

Type 4: Vier schijven zonder verbindingsstrip

Het laatste gedefinieerde en minder algemeen type bestaat uit vier ronde schijven die zonder bindingsstrip met elkaar zijn verbonden.

Bijlage 2: Catalogus keurloden

Keurloden uit de collectie van de archeologische dienst Den Haag

Code BEZ00o³¹: Rabbijn Maarssenplein³²

Catalogus nummer 1.		
1.	Inventarisnummer	BEZ00o-2000_24
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1822-1900
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	A51 / gekroond Koninkrijkswapen met leeuw
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	(Vlees)accijnslood
8.	Herkomst	Nederland
9.	Referenties	

0 1 2 cm

Catalogus nummer 2.		
1.	Inventarisnummer	BEZ00o-2000_27
2.	Typologie nr.	1c
3.	Datering	1850-1940
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	- / -
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Zegellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

0 1 2 cm

Catalogus nummer 3.		
1.	Inventarisnummer	BEZ00o-2000_28
2.	Typologie nr.	1c
3.	Datering	1850-1940
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	A?C in cirkel / -
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Zegellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

0 1 2 cm

³¹ Letter o staat voor opgraving.

³² Niet opgenomen in de catalogus omdat er niets meer op te lezen valt: BEZ00o.938.24.

Catalogus nummer 4.

1.	Inventarisnummer	BEZ000o-2000_29
2.	Typologie nr.	1c
3.	Datering	1850-1940
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	0 / -
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Zegellood t.b.v. meel
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 5.

1.	Inventarisnummer	BEZ000o-2000_30
2.	Typologie nr.	1c
3.	Datering	1856-1940; waarschijnlijk een 20 ^e -eeuws zegellood
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	0 centraal en randtekst FABR ... HOLL / 25 SEPT -
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Zegellood t.b.v. meel
8.	Herkomst	Nederland, Amsterdam, stoommeelfabriek Holland
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 6.

1.	Inventarisnummer	BEZ000o-2000_31
2.	Typologie nr.	1a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren / toren
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 7.		
1.	Inventarisnummer	BEZ00o 1492.1
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren met randtekst DE HA... / Toren met randtekst ..O.
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Code BIR92: Bierstraat

Catalogus nummer 8.		
1.	Inventarisnummer	BIR92-32_240
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1575-1650
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Twee sleutels / niet aanwezig
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Leiden
9.	Referenties	Van Veen, 2012, p. 61 (datering sloot) en p. 177

Code BIR94: Bierstraat³³

Catalogus nummer 9.		
1.	Inventarisnummer	BIR94-136_5
2.	Typologie nr.	2c
3.	Datering	1600-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	- / onduidelijk
6.	Additionele merktekens	- / mogelijk een klop op de lip
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	Van Veen, 2012, p. 177

Catalogus nummer 10.		
1.	Inventarisnummer	BIR94-196_13
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1575-1650
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	- / onduidelijk
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	Van Veen, 2012, p. 162 (datering) en p. 177 ³⁴

Catalogus nummer 11.		
1.	Inventarisnummer	BIR94-196_43
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1575-1650
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	onduidelijk
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	Van Veen, 2012, p. 62.

³³ Niet opgenomen in catalogus omdat er niets meer opt te lezen valt: BIR94-102.1.

³⁴ Waarschijnlijk de hier in de tekst genoemde lood 196.43.

Catalogus nummer 12.			
1.	Inventarisnummer	BIR94-197_7	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1650	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Onduidelijk met cirkels mogelijk een poortgebouw / niet aanwezig	
6.	Additionele merktekens	-/-	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Mogelijk Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	Van Veen, 2012, p. 61 (datering sloot) en p. 177.	

Code DBK04o: Dunne Bierkade

Catalogus nummer 13.		
1.	Inventarisnummer	DBK04o-5_8
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1700-1900
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Ooievaar / letters SC of SG
6.	Additionele merktekens	Zegellak op lood aanwezig
7.	Functie	Vleeslood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

0 1 2 cm

Catalogus nummer 14.		
1.	Inventarisnummer	DBK04o-5_3
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1700-1900
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Ooievaar / letters S en ook letter N
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Vleeslood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

0 1 2 cm

Code GML02o: Grote Markt

Catalogus nummer 15.		
1.	Inventarisnummer	GML02o-10_1
2.	Typologie nr.	2c
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Code GML03o: Grote Markt

Catalogus nummer 16.		
1.	Inventarisnummer	GML03o-13_1
2.	Typologie nr.	1a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Code HOF93: Binnenhofgracht

Catalogus nummer 17.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_28
2.	Typologie nr.	
3.	Datering	1400-1550
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Wapen met ooievaar / niet aanwezig
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Van Veen, 2015, 279

0 1 2 cm

Catalogus nummer 18.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_69
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	Voor 1862
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Niet leesbaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

0 1 2 cm

Catalogus nummer 19.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_81
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1500-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	BRUXELLES / gekroond wapenschild (Philips II?) met randtekst met letter N...
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	België, Brussel
9.	Referenties	Van Veen, 2015, 279

0 1 2 cm

(c) Jan van Oostveen
Websites: <http://kleiojp.home.xs4all.nl> and
<https://janvanoostveenblog.wordpress.com/>
Details are not to scale

Catalogus nummer 20.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_82
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1750
4.	Afmetingen	Diameter schijf 21 mm
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Wapen van Haarlem / Staande klimmende leeuw
6.	Additionele merktekens	/
7.	Functie	
8.	Herkomst	Nederland, Haarlem
9.	Referenties	Van Veen 2015, 279 afb.4.3.34

Catalogus nummer 21.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_83
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1700-1862
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Hebreeuwse letter Alef ³⁵ / vermoedelijk 'נשר'
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Koosjerlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

Catalogus nummer 22.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_84
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	W AE (monogram) /poort?
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	Van Veen 2015, afb. 4.3.32

Catalogus nummer 23.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_85
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1650-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Onduidelijke tekst / 22
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Groot-Brittannië
9.	Referenties	

³⁵ De letter Alef wordt geïnterpreteerd als de als slachtdag (eerste dag van de Joodse week).

Catalogus nummer 24.			
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_86	
2.	Typologie nr.	1c	
3.	Datering	1800-1840	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Palmboom met krokodil en tekst COLNEM NIMES / MARTIN FRÈRES ET COMP	
6.	Additionele merktekens		
7.	Functie	Textiellood (gespecialiseerd in sjaals en hoofddoeken; in 1824 hiervoor een bronzen medaille verkregen; daarnaast bekend met productie van jurken)	
8.	Herkomst	Frankrijk, Nimes	
9.	Referenties	Huzard, 1824, p. 187; Treutel et Wurtz, 1824, p. 465 Van Veen 2015, afb. 4.3.36	

Catalogus nummer 25.			
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_166	
2.	Typologie nr.		
3.	Datering	Voor 1862	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten	
5c.	Versiering	-	
6.	Additionele merktekens		
7.	Functie	Onduidelijk	
8.	Herkomst		
9.	Referenties	Van Veen 2015, afb.4.3.38	

Catalogus nummer 26.			
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_179	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1800; vondstcomplex voor 1862	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	I...6? In parelcirkel / niet aanwezig	
6.	Additionele merktekens		
7.	Functie	Textiellood?	
8.	Herkomst		
9.	Referenties		

Catalogus nummer 27.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_181
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1862
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Hebreeuwse tekst / onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Koosjerlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 28.		
1.	Inventarisnummer	HOF93-216_182
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1862
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten
5c.	Versiering	Mogelijk Hebreeuwse tekst / onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Koosjerlood?
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag?
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 29.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-16_1
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1700; mogelijk 1586-1659
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren tussen twee bomen / mogelijk een stukje tekst nog zichtbaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Van Veen en Stal, 2005, p. 16

Catalogus nummer 30.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-200_5
2.	Typologie nr.	
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten
5c.	Versiering	Hand geput
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 31.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-201_1
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1575-1650
4.	Afmetingen	Diameter schijf 28 mm
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	COLCHESTER .(DU)Y(E) (?)00 (D)RA(EN). 1571 / Griffioen met vijfpuntige sterren
6.	Additionele merktekens	Klop op lip vijfbladige roos / klop op lip monogram BL?
7.	Functie	
8.	Herkomst	Groot-Brittannië, Colchester
9.	Referenties	

³⁶ Niet opgenomen in catalogus omdat er niets meer op te lezen valt: JAC97-16.9/101.1/102.3 en 200.6.

Catalogus nummer 32.

1.	Inventarisnummer	JAC97-212_5
2.	Typologie nr.	2c?
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Diameter schijf 17 mm
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Letters leesbaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 33.

1.	Inventarisnummer	JAC97-212_6
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1600
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	N tussen stippen / deels aanwezig en niet leesbaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood, noppen?
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag?
9.	Referenties	

Catalogus nummer 34.

1.	Inventarisnummer	JAC97-212_11
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Kruis / -
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 35.

1.	Inventarisnummer	JAC97-214_2
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren / Toren
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

Catalogus nummer 36.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-423_6
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1350-1600
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Gotische tekst / -
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 37.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-403_8
2.	Typologie nr.	1a
3.	Datering	1400-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren / Toren
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 38.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-403_15
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1650
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Gekruiste sleutels met randtekst (LEIDS GOET) / Leeuw
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland Leiden
9.	Referenties	Van Oostveen, 2016b, p. 46

2 cm
1
0

Catalogus nummer 39.		
1.	Inventarisnummer	JAC97-710_15
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Zespuntige ster tussen letters / toren
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Catalogus nummer 40.			
1.	Inventarisnummer	JAC97-814_1	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1700	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	43 met randtekst .GEMETEN	
6.	Additionele merktekens		
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag?	
9.	Referenties		

Catalogus nummer 41.			
1.	Inventarisnummer	JAC97-814_7	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1400-1700	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Toren / toren	
6.	Additionele merktekens		
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties		

Code LWB13p³⁷: Leeuwenberg

Catalogus nummer 42.		
1.	Inventarisnummer	LWB13p-10
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1500-1750
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Letter E / XX
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

47

³⁷ Letter p voor Proefsleufonderzoek.

Code NHP11o: Nieuwe Haagse Passage

Catalogus nummer 43.		
1.	Inventarisnummer	NHP11o-177_3
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Poort / onleesbaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Bouma 2013,99

Code PRI91: Prinsegracht 97-99

Catalogus nummer 44.		
1.	Inventarisnummer	PRI91-18_4
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	WOLLE DEEKEN GEMAAKT BINNEN LEYDEN / Leeuw met wapenschild van Leiden in zijn hand, eventuele randtekst niet leesbaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Leiden
9.	Referenties	

0 1 2 cm

Code RBB15o: Rotterdamsebaan

Catalogus nummer 45.		
1.	Inventarisnummer	RBB15o-3751
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 46.		
1.	Inventarisnummer	RBB15o-4014
2.	Typologie nr.	
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten
5c.	Versiering	Onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Code RBG15o: Rotterdamsebaan

Catalogus nummer 47.		
1.	Inventarisnummer	RBG15o-7507
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1450-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Gekroond wapenschild van Dendermonde vastgehouden door twee leeuwen / -
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	België, Dendermonde?
9.	Referenties	

Code RBH15p: Rotterdamsebaan

Catalogus nummer 48.		
1.	Inventarisnummer	RBH15p-7716
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1450-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Gekroond wapen van Amersfoort met randtekst AMERSFOORT ./ XX
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Amersfoort
9.	Referenties	

Code RBI15o: Rotterdamsebaan

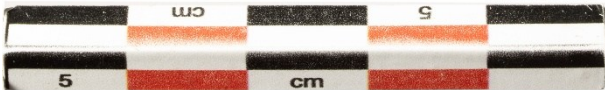
Catalogus nummer 49.		
1.	Inventarisnummer	RBI15o-8108
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren / onduidelijk
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

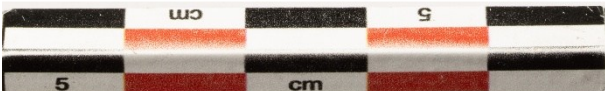

Catalogus nummer 50.		
1.	Inventarisnummer	RBI15o-8272
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1750-1825
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Staande leeuw met letters WIL.....R / 22
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Engeland, Exeter, William Tucker
9.	Referenties	

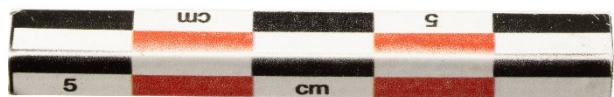
Catalogus nummer 51.		
1.	Inventarisatie nr.	SGG20o V562
2.	Type code	2a
3.	Datering	1625-1810
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Decoratie	Staande Leeuw / -
6.	Kloppen e.d.	-/ viertal kloppen bestaande uit een huismerk, P, A en DELF VERWERWE boven het Delftse wapenschild
7.	Functie	Keurlood, textiel; overkijker van Greinen of Herenbaai geverfd in de kleur Azuur(blauw) en ook op de ramen gekeurd.
8.	Herkomst	Nederland, Delft
9.	Referenties	

Catalogus nummer 52.

1.	Inventarisatie nr.	SGG20o V562
2.	Type code	2a
3.	Datering	1625-1810
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Decoratie	Staande Leeuw / -
6.	Kloppen e.d.	-/ cijfer 6 boven een streep ³⁸
7.	Functie	Keurlood, textiel
8.	Herkomst	Nederland, Delft ?
9.	Referenties	

³⁸ Waarschijnlijk een maat voor de fijnheid van de geweven stof/textiel.

Catalogus nummer 53.		
1.	Inventarisatie nr.	SGG20o_000659MTL1_IMG_0028 ml
2.	Type code	2a
3.	Datering	1625-1810
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Decoratie	Onduidelijk / 21
6.	Kloppen e.d.	-/-
7.	Functie	Keurlood, textiel
8.	Herkomst	Groot-Brittannië
9.	Referenties	

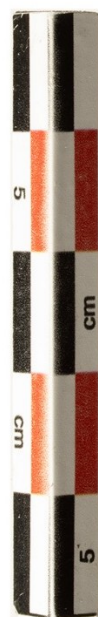
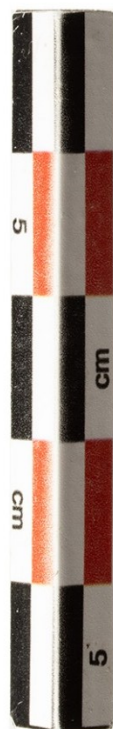

Catalogus nummer 54.		
1.	Inventarisatie nr.	SGG20o V681.1
2.	Type code	2a
3.	Datering	1575-1725 ³⁹
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Decoratie	Onduidelijk met randtekst DA.. / Hebreeuwse tekst
6.	Kloppen e.d.	-/-
7.	Functie	Keurlood, koosjer
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

³⁹ Datering gebaseerd op basis van het aangetroffen aardewerk in dit spoornummer.

Catalogus nummer 55.		
1.	Inventarisatie nr.	SGG20o V682
2.	Type code	2a
3.	Datering	1635-1720
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Decoratie	Wapen van Delft / niet aanwezig
6.	Kloppen e.d.	-/-
7.	Functie	Keurlood, textiel
8.	Herkomst	Nederland, Delft ?
9.	Referenties	

Catalogus nummer 56.		
1.	Inventarisatie nr.	SGG20o V682
2.	Type code	2a
3.	Datering	1635-1720
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Decoratie	Haan met randtekst ...INI.. ⁴⁰ / onduidelijk
6.	Kloppen e.d.	-/-
7.	Functie	Keurlood, textiel
8.	Herkomst	Groot-Brittannië, Coggeshall ?
9.	Referenties	

⁴⁰ Mogelijk een verwijzing naar 'COXALL MINIKIN BAYES'.

Code STH88: Stadhuis Spui⁴¹

Catalogus nummer 57.		
1.	Inventarisnummer	STH88-75_6
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Afgebroken / -
6.	Additionele merktekens	- / ingekrast 33 ½
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

⁴¹ Niet opgenomen in catalogus omdat er niets meer op te lezen valt: STH88-74.23.

Code VOL04o: Voldersgracht

59

Catalogus nummer 58.		
1.	Inventarisnummer	VOL04o-54_54
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1615
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	CL monogram in wapenschild /-
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	Veen M.M.A. van, en A. Pavlovic, 2007, 38

Catalogus nummer 59.		
1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_20
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten
5c.	Versiering	-
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood, ongebruikt lood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag?
9.	Referenties	

Catalogus nummer 60.		
1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_21
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1600
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Poort of toren / niet aanwezig
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

Catalogus nummer 61.		
1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_22
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	A tussen drie cirkels / kaardebol

6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Duitsland, Augsburg
9.	Referenties	

Catalogus nummer 62.

1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_23
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1600
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Letter V / -
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0**Catalogus nummer 63.**

1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_24
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Letter A / kaardebol
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Duitsland, Augsburg
9.	Referenties	

2 cm
1
0**Catalogus nummer 64.**

1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_25
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1600
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren / toren
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

2 cm
1
0**Catalogus nummer 65.**

1.	Inventarisnummer	VOL04o-100_26
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	A / kaardebol
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Duitsland, Augsburg
9.	Referenties	

2 cm
1
0

Code VYV04o: Buitenhof - Valkhuis

Catalogus nummer 66.		
1.	Inventarisnummer	VYV04o-61_4
2.	Typologie nr.	1a
3.	Datering	1400-1500
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	VAR / XX
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	Pavlovic, A. en D. Nieweg, 2006, p. 36

Code ZUI93: Zuilingstraat

Catalogus nummer 67.		
1.	Inventarisnummer	ZUI93-32_3
2.	Typologie nr.	1a
3.	Datering	1700-1900
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Mogelijk Hebreeuwse letter Beet (𐤁) (maandag) / ooievaar
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Vleeslood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Jacobs, 1995, p. 32-33.

In Den Haag gevonden loden uit de collectie Piet van Gernerden (Piet de Jutter) / gemeente Den Haag

Catalogus nummer 68.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1057
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten
5c.	Versiering	-/-
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Ongebruikt exemplaar
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag?
9.	Referenties	

Catalogus nummer 69.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1232
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten
5c.	Versiering	-/-
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Ongebruikt exemplaar
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag?
9.	Referenties	

Catalogus nummer 70.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1237
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Huismerk met letters ? A / -
6.	Additionele merktekens	- / ingekrast getal 36
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 71.

1.	Inventarisnummer	PVG_1247
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1400-1600
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Toren / toren
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

Catalogus nummer 72.

1.	Inventarisnummer	PVG_1252
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Huismerk? / -
6.	Additionele merktekens	-/ O?V
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 73.

1.	Inventarisnummer	PVG_1280
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1550-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Hand / monogram?
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Textiellood, ververij?
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 74.

1.	Inventarisnummer	PVG_1281
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1550-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Mogelijk drie akers / letters AA
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Verflood?
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 75.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1287
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1575-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Staande klimmende leeuw / gekruiste sleutels met randtekst ..LEYD...
6.	Additionele merktekens	-/ klop met een kruis, huismerk en dubbelkoppige adelaar
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Leiden
9.	Referenties	

Catalogus nummer 76.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1300
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1800
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	In een rechthoek ANDERHALF STAEL / gekruiste sleutels in wapenschild en randtekst ..LL... VERWET
6.	Additionele merktekens	
7.	Functie	Textiellood, staallood
8.	Herkomst	Nederland, Leiden
9.	Referenties	Museum Lakenhal Leiden, inv. nr. 1446 .1

Catalogus nummer 77.			
1.	Inventarisnummer	PVG_1349	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1400-1600	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Toren / toren	
6.	Additionele merktekens	-/-	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties		

Catalogus nummer 78.			
1.	Inventarisnummer	PVG_1354	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1650-1790 ⁴²	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Wapen van Frankrijk met randtekst CINQ GROSSES FERMES / onduidelijk	
6.	Additionele merktekens	-/-	
7.	Functie	Douanelood	
8.	Herkomst	Frankrijk	
9.	Referenties		

Catalogus nummer 79.			
1.	Inventarisnummer	PVG_1355	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1575-1700	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Wapen van Cochester en jaartal 1571 en randtekst .. ESTER / randtekst ..1571 D....	
6.	Additionele merktekens	-/-	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Groot-Britannië, Colchester	
9.	Referenties		

⁴² Cinq grosses fermes zijn in het jaar 1790/1791 afgeschaft.

Catalogus nummer 80.				
1.	Inventarisnummer	PVG_1356		
2.	Typologie nr.	2a		
3.	Datering	1575-1700		
4.	Afmetingen	Zie afbeelding		
5a.	Materiaal	Lood		
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld		
5c.	Versiering	Wapen van Cochester en jaartal 1571 en randtekst .. ESTER / randtekst ..1571 D....		
6.	Additionele merktekens	-/-		
7.	Functie	Textiellood		
8.	Herkomst	Groot-Brittannië, Colchester		
9.	Referenties			

Catalogus nummer 81.				
1.	Inventarisnummer	PVG_1357		
2.	Typologie nr.	2a		
3.	Datering	1575-1700		
4.	Afmetingen	Zie afbeelding		
5a.	Materiaal	Lood		
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld		
5c.	Versiering	Wapen van Cochester en jaartal 1571 en randtekst .. ER CRO.../ randtekst ..1571 DV....		
6.	Additionele merktekens	-/-		
7.	Functie	Textiellood		
8.	Herkomst	Groot-Brittannië, Colchester		
9.	Referenties			

Catalogus nummer 82.				
1.	Inventarisnummer	PVG_1358		
2.	Typologie nr.	2a		
3.	Datering	1575-1700		
4.	Afmetingen	Zie afbeelding		
5a.	Materiaal	Lood		
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld		
5c.	Versiering	DUYT COLCHESTER BAYE / onduidelijk met randtekst ..E 1571		
6.	Additionele merktekens	-/-		
7.	Functie	Textiellood		
8.	Herkomst	Groot-Brittannië, Colchester		
9.	Referenties			

Catalogus nummer 83.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1359
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1575-1650
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Leeuw / roos met randtekst G..
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Leiden
9.	Referenties	

Catalogus nummer 84.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1399
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1800-1950
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Letter Alef (N)boven (zon?)dag? / centraal cijfer 8 met randtekst ..AID
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Koosjer?lood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag (Adat Jeshurun?)
9.	Referenties	

Catalogus nummer 85.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1400
2.	Typologie nr.	1a
3.	Datering	1550-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	XXVIII: / onduidelijk
6.	Additionele merktekens	-/-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Leiden?
9.	Referenties	

Catalogus nummer 86.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1401
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1550-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	
6.	Additionele merktekens	HHT boven cijfer 9? / onduidelijk
7.	Functie	
8.	Herkomst	
9.	Referenties	

Catalogus nummer 87.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1458
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1850-1940
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	
6.	Additionele merktekens	Gekroond Koninkrijkswapen . ACG boven cijfer 64
7.	Functie	Accijns op het geslacht (vleeslood)
8.	Herkomst	Nederland
9.	Referenties	

Catalogus nummer 88.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1492
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1350-1550
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	
6.	Additionele merktekens	- / wapen van Rotterdam met randtekst SIGILUM DE ROTTERDAM
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Rotterdam
9.	Referenties	

Catalogus nummer 89.		
1.	Inventarisnummer	PVG_1493
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1350-1550
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	
6.	Additionele merktekens	- / afbeelding van de Rotte en randtekst SIGILUM (DE) ROTTERDAM
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Rotterdam
9.	Referenties	

Haagse keurloden uit overige archeologische depots en particuliere collecties

71

Catalogus nummer 90.			
1.	Inventarisnummer	Collectie 'Union Jack'	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1350-1550	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Toren met letter H?	
6.	Additionele merktekens	-	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	http://www.bodemvondsten-wereld.nl/viewtopic.php?f=808&t=89881	

Catalogus nummer 91.			
1.	Inventarisnummer	Collectie Marina 't Hart; vindplaats Leiden	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1400-1550	
4.	Afmetingen		
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Toren / HAGA	
6.	Additionele merktekens	-	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	Facebook groep: https://www.facebook.com/groups/2258960697701678	

Catalogus nummer 92.			
1.	Inventarisnummer	Collectie 'Union Jack'	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1350-1550	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Toren / HAGA?	
6.	Additionele merktekens	-	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	http://www.bodemvondsten-wereld.nl/viewtopic.php?f=808&t=89881	

Catalogus nummer 93.

1.	Inventarisnummer	Depot provincie Noord-Holland, inv. nr. 5328-02; vpl Zesstedenweg 159 Grootebroek
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1450-1550
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Binnenhof / HAGA onder een wapenschild met een ooievaar
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Textiellood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	www.Huisvanhilde.nl

0 1 2 cm

Catalogus nummer 94.

1.	Inventarisnummer	Collectie 'Hylke'
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1850
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Ooievaar / ? ICH..ER
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	http://www.bodemvondstenwereld.nl/viewtopic.php?f=433&t=31913&p=305369&hilit=haag#p305369

0 1 2 cm

Catalogus nummer 95.

1.	Inventarisnummer	Collectie 'SWOB'
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1600-1850
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Ooievaar / huismerk
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	www.marktplaats.nl (januari 2018)

0 1 2 cm

Catalogus nummer 96.			
1.	Inventarisnummer		
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1850	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Ooievaar met letter H / huismerk	
6.	Additionele merktekens	-	
7.	Functie	Keurlood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	Internet bron onbekend	

Catalogus nummer 97.			
1.	Inventarisnummer	Privé collectie, vindplaats Amsterdam	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1800	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Ooievaar / onduidelijk	
6.	Additionele merktekens	-	
7.	Functie	Keurlood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties		

Catalogus nummer 98.			
1.	Inventarisnummer	Collectie 'Arieoorsmeer'	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1850	
4.	Afmetingen	Diameter circa 25 mm	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Ooievaar / -	
6.	Additionele merktekens	- / 37	
7.	Functie	Textiellood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	http://www.bodemvondsten-wereld.nl/viewtopic.php?f=808&t=89881	

Catalogus nummer 99.			
1.	Inventarisnummer	Collectie 'Hylke'	
2.	Typologie nr.	2a	
3.	Datering	1600-1850	
4.	Afmetingen	Zie afbeelding	
5a.	Materiaal	Lood	
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld	
5c.	Versiering	Ooievaar met paling in de bek / onduidelijk	
6.	Additionele merktekens	-	
7.	Functie	Keurlood	
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag	
9.	Referenties	http://www.bodemvondsten-wereld.nl/viewtopic.php?f=808&t=89881	

Catalogus nummer 100.		
1.	Inventarisnummer	Collectie BOOR Rotterdam id 05-54-822.7
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1550-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Ooievaar / H
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Van Oostveen, 2017

Catalogus nummer 101.		
1.	Inventarisnummer	Collectie Adriaan Wagemakers
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1550-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Ooievaar / afgebroken
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Van Oostveen, 2017

Catalogus nummer 102.		
1.	Inventarisnummer	Collectie BOOR Rotterdam id 12-66-521-1
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1550-1700
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	HAGA / niet aanwezig
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	Van Oostveen, 2017

Catalogus nummer 103.		
1.	Inventarisnummer	Collectie 'Hans1971'
2.	Typologie nr.	1c
3.	Datering	1750-1850
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Wapen met een ooievaar boven het jaar 1750 / Monogram met de letters JCB
6.	Additionele merktekens	-
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	http://www.bodemvondsten-wereld.nl/viewtopic.php?f=808&t=89881

Catalogus nummer 104.		
1.	Inventarisnummer	P1220939a; (regio) Amsterdam
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1700-1850
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Gekroond wapenschild met een ooievaar / -
6.	Additionele merktekens	- / 4919 boven 231
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

Catalogus nummer 105.		
1.	Inventarisnummer	Collectie Sander Visser
2.	Typologie nr.	2a
3.	Datering	1700-1850
4.	Afmetingen	Zie afbeelding
5a.	Materiaal	Lood
5b.	Productiemethode	Gegoten en gestempeld
5c.	Versiering	Gekroond wapenschild met een ooievaar / -
6.	Additionele merktekens	- / 7145 boven 24
7.	Functie	Keurlood
8.	Herkomst	Nederland, Den Haag
9.	Referenties	

Bijlage 3: Publicatie van de wet van de belasting op het geslagt.

STAATSBLAD

van

het Koninkrijk der Nederlanden.

31 WET van den 2den Augustus 1822 houdende de belasting *op* het *geslagt*.

Wij WILLEM, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje - Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz, enz,

Aile den genen die deze zullen zien of hoor en lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat bij de *wet* van den 12den Juli 1321 (staatsblad n°. 9), art. 2, onderdeel III, litt. h en o, en art. 5 en 6 is bepaald, dat in *het* stelsel van 's Rijks belastingen zal zijn begrepen een accijns *op* het *geslagt*, met de grondslagen, waarop dezelve onder de noodige wijzigingen zal rusten ;

Zoo is *het*, dat Wij, den Raad van State gehoord j en met gemeen overleg der Staten-Generaal ,

Hebben goedgevonden en Verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EERSTE AFDEELING.

Van *het* bedrag van den accijns.

Art. 1. Van alle *geslagt* wordende stieren, ossen, koeijen, vaarsen , pinken, kalveren, schapen en lammeren, zal een accijns worden geheven naar de waarde, en zulks van iederen gulden waarde tien cents.

Van de *geslagt* wordende varkens en speenvarkens, zal worden geheven een accijns, welke van iederen gulden waarde zal bedragen acht cents.

TWEDE AFDEELING.

Van de schatting.

2. De waarde van *het* vee hetwelk *geslagt* zal worden, zal worden bepaald, door een' daartoe gestelden schatter, welke daarvan een schatbiljet aan den belanghebbenden zal afgeven, en *het* geschatte vee van een algemeen kennelijk en onschadelijk merk voorzien.

De schatting van *het* slagtvee zal moeten geschieden in de steden, binnen den tijd van zes uren, en ten platten lande, binnen de twee dagen, na dat daar-

toe door de belanghebbenden ten kantore van den ontvanger of ander daartoe gekwalificeerd ambtenaar, tegen bewijs, aangifte zal zijn gedaan.

De belanghebbende zal binnen de drie dagen na de gedane schatting, volgens *het* schatbiljet den accijns moeten betalen, en *het* geschatte vee doen slagten, *op* eene boete van vijf guldens; de ontvanger zal de bevoegdheid hebben den tijd der slagting te verlengen, gelijk *het* mede aan de belanghebbenden zal vrijstaan, om ook, na aan hunne verplichting tot betaling van den accijns voldaan te hebben, van de slagting aftezien.

Ingeval eenig stuk vee uit nood, veroorzaakt door ongemak of ongeluk aan hetzelfde overgekomen, moet Worden *geslagt*, en den tijd niet mogt toelaten de voorschriften dezer *wet*, omtrent de voorafgaande aangifte tot schatting van hetzelfde en de betaling van den accijns te vervullen, zal *het* in zoodanig geval geoorloofd zijn, om tot de slagting overtegaan, mits dat dadelijk bij de slagting daarvan kennis wordt gegeven aan den ontvanger of ander meer nabij zijnde ambtenaar, die, dei gevorderd, daarvan een bewijs zal afgeven; zullende de taxatie van *het* geslagte vee en de betaling van den accijns', alsdan binnen drie dagen na de voorsz. aangifte moeten geschieden.

De aangifte welke bewezen wordt valsch te zijn geschied, zal gestraft worden met eene boete van den tien dubbelden accijns van *het* aldus geslagte vee.

De kosten der schatting zullen uit s Rijks kasse worden voldaan. *

Het wordt aan de schatters stellig verboden eenig schatloon van de accijnspligtigen te vragen of aan te nemen.

5. *Het* te slagten vee, zal door den accijnspligtigen *op* de openbare markten, de algemeene slagtplaatsen of *op* eene andere door hem duidelijk aangewezen bekwame plaats in den omtrek

zijner stalling of woning moeten gebragt worden, ten einde de schatter hetzelve met genoegzame naauwkeurigheid zal kunnen beschouwen.

Het te slagten vee, zich niet bevindende *op* de door den schatpligtigen aangewezen plaats, zoodanig dat de schatter te vergeefs zal zijn ontboden, en zoodanig dat hij zijne werkzaamheden niet kan verrigten, zal de schatpligtige verbeuren eene boete van vijf guldens.

De schatter, welke nalatig is om zich *op* de aangewezen plaats te bevinden, zal eene gelijke boete van vijf guldens verbeuren.

4. *Het* zal den belanghebbenden vrijstaan, om *het* geschatte vee, legende geschatte waarde terstond aan den schatter over "te geven. De schatter zal als dan verplicht zijn, om hetzelve van den belanghebbenden aan *het* kantoor van den ontvanger naar zich te nemen, en ten zelven kantore aan denzelven belanghebbenden dadelijk te betalen de somma waarop bet geschat was.

In de gevallen, dat de schatter niet aanstonds de geschatte waarde aan de belanghebbenden konde uit betalen, zal de betaling daarvan door den ontvanger uit 's Rijks kas worden voorgeschieden, behoudens *het* verhaal deswege van de administratie *op* den schatter.

DERDE AFDEELING.

Van de betaling van den accijns én algemeene verplichtingen.

5. De accijns *op* het slagvee moet worden betaald door elk en een iegelijk, die eenig aan den accijns onderworpen vee wil slagten of doen slagten, aan den ontvanger van dezen accijns over de gemeente, waar de slagting zal geschieden.

Het aanvangen der slagting of *het* slagten van eenig aan den accijns onderworpen vee, zonder voorafgegane betaling van den accijns, zal, behoudens de uitzondering in art. 2 § 4 vermeld, gestraft worden met eene boete van tien tot honderd en vijftig guldens voor ieder stuk vee, te betalen zoo door den genen die hetzelve ter slagting heeft aangebragt, als door den slagter, en bovendien de verbeurte van *het* geslagte vee zelve.

6. Bij de betaling van den accijns, zal door den ontvanger worden afgegeven eene kwitantie, houdende den dag en datum der aangifte, *het* soort, de kleur en de waarde van *het* vee, den naam van den persoon die *het* veeaccijns, en *het* huis, de stalling of slagplaats, alwaar *het* vee, volgens de opgaaf van den belanghebbenden, zal worden *geslagt*.

Tot verkrijging daarvan zal de belanghebbende de daartoe vereischte opgaaf doen aan den ontvanger, en aan denzelven tevens overgeven *het* door den schatter aan hem ter hand gestelde schatbiljet.

De kwitantie van betaalde accijns, zal gedurende de slagting en tot na de afhakking van *het* vee, bij hetzelfde moeten verblijven, ten einde aan de beambten, *op* hunne vordering, te worden vertoond.

Het waardeermek zal van *het* vee niet mogen worden afgenomen, noch onzichtbaar gemaakt, maar daaraan ongeschonden moeten - blijven, tot na de afhakking van *het* vee; een en ander *op* de boete bij art. 5 vastgesteld.

Voor zoo veel echter kan blijken dat de accijns van *het* geslagt vee is betaald, zal *het* enkel gebrek der vertooning van de kwitantie *op* de vordering der beambten, slechts door de verbeurte eener boete van vijf guldens worden gestraft.

VIERDE AFDEELING.

Van *het* slagten en de pligten der vleeschhouters en slagters.

7. In de steden zal niemand eenig aan accijns onderworpen vee mogen slagten, dan de daartoe behoorlijk gepatenteerde vleeschhouters of geadmitteerde slagters, *op* eene boete van vijf en twintig guldens.

8. De vleeschhouters en slagters zullen, behoudens de uitzondering in art. 2 § 4 vermeld, geen aan den accijns onderworpen vee mogen slagten, dan 1 l a alvorens zich te hebben verzekerd dat *het* vee voorzien is van het schatmerk, en dat de accijns volgens de daarbij behoorende en hierna in dit artikel vermelde ongestreepte kwitantie, is voldaan, *op* eene boete van tien tot honderd en vijftig guldens.

Zij zullen de kwitantie van betaalden accijns, dadelijk na den aanvang der slagting, moeten merken met eene duidelijke zichtbare streep van rood krijt, over de geheele lengte der kwitantie, *op* eene boete van vijf guldens.

9. De vleeschhouters en slagters welke *het* geslagte vleesch en spek verkoopen, zullen ten kantors van den ontvanger hunner gemeente, schriftelijk moeten opgeven de bij hen in gebruik

zijnde woningen, stallen schuren slagplaatsen en bergplaatsen alwaar zij hun vee stallen of slagten.

Voorts zullen zij boven de voorname ingang derzelve, aan de publieke straat of weg, moeten stellen een bord met de in olie geverfde letters vleeschhouwer of slagter, met derzelve namen.

Zij die dit een of ander verzuimen, zullen, wanneer zij dit verzuim niet binnen acht dagen, na eene deswege gedane schriftelijke waarschuwing Van den ontvanger, herstellen, verbeuren eene boete van tien guldens.

Bij iedere verandering van woningen of lokalen , zullen zij aan dezelfde verplichting, onder dezelfde penaliteit, onderworpen zijn.

10. De vleeschhouwers en slagters zullen hun aan den accijns onderworpen vee, in geene andere lokalen mogen opstallen, noch hetzelfde slagten dan in die, welke zij volgens *het* voorgaande artikel aan den ontvanger hebben opgegeven , *op* eene boete van vijf en twintig guldens.

Zij zullen onder dezelfde penaliteit geen "vee voor anderen mogen slagten, dan ter plaatse welke in de kwitantie van betaalden accijns, zal zijn uitgedrukt,

VIJFDE AFDEELING.

Van de visitaties.

De woningen, stallen, schuren, slagplaatsen en bergplaatsen der vleeschhouwers en slagters, zijn aan de visitatie der beambten onderworpen.

Desgelijks zijn, gedurende de slagting tot *het* eindigen der afhakking, al de plaatsen alwaar *het* geslagte vee zich bevindt, aan de visitatie der beambten onderworpen.

12. Gedurende de slagting en gedurende de afhakking, zullen al de plaatsen der vleeschliouwers en slagters alwaar *het* vee wordt *geslagt* of afgehakt, aan de beambten der administratie toegankelijk moeten blijven, *op* verbeurte van twintig guldens.

13. De vleeschhouwers en slagters zullen bij de visitaties, en een ieder bij de slagting tot aan de afhakking van *het* aan den accijns onderworpen vee, verplicht zijn, aan de beambten te vertoonen de kwitantien van betaalden accijns voor *het* bij hun bevonden *geslagt* wordende vee,

of van *het* reeds geslagte, maar nog onafgehakte vleesch en spek, *op* eene boete van tien tot honderd en vijftig guldens ; bovendien zal al *het* onafgehakte vleesch en spek, waarvan geene behoorlijke kwitantie van betaalden accijns kan worden vertoond, verbeurd zijn.

Voor zoo veel echter *het* kan blijken dal de accijns van *het* geslagte vee is betaald, zal de uitzondering in liet vierde lid van art. 6 vastgesteld, ook in deze toepasselijk zijn.

Het vleesch en spek wordt voor onafgehakt gehouden zoo lang hetzelfde, nog versch zijnde, in geen kleiner dan vierendeelen van *het* geslagte vee is afgescheiden.

Voor zoo verre men verlangen mogt *het* versch vleesch of spek onafgehakt uit- of inteslaan, uit of in de huizen van partikulieren, zal dit kunnen geschieden met een consent - biljet, aftegeven door den ontvanger, *op* bewijs van betaalden accijns, met welk consent-biljet, in plaats der kwitantie, zoodanig onafgehakt vleesch of spek zal worden gedekt.

14. Kwitantien van betaalden accijns, en consent-biljetten , ouder dan vijf dagen na de dagteekening der afgifte, of na de verlenging, door den ontvanger verleend, zullen bij de visitatien van geene waarde zijn.

ZESDE AFDEEL ING.

Van vervoer.

15. Tot bewaring der peilrekening zullen de vleeschhouwers en slagters aan elkander geen onafgehakt vleesch of spek mogen overdoen, of van anderen inslaan, zonder consent-biljet van den ontvanger.

16. Geen versch vleesch of versch spek boven de kwantiteit van vijftig ponden, zal buiten de steden of buiten de kom der gemeenten ten platten lande mogen worden vervoerd, zonder een gelei-biljet, afgegeven door den ontvanger, ter plaatse alwaar de uitslag geschiedt, *op* verbeurte van twintig guldens en *het* vervoerd wordende vleesch of spek.

De administratie zal aan de bij haar bekende vleeschhouwers, slagters en derzelver knechts, tot wederopzeggens toe, kunnen toestaan, om ten platten lande, *het* versch vleesch en spek tot eene hoogere hoeveelheid dan vijftig ponden, vrijelijk, zonder eenig biljet, te mogen vervoeren.

ZEVENDE AFDEELING.

Van restituten.

17. Voor *het* gezouten of gerookt vleesch en spek, dat met kwantiteiten van vijfhonderd ponden, en daarboven, naar buiten 's lands of de koloniën van den Staat voor negotie wordt uitgevoerd, zal restitutie gegeven worden van den betaalden accijns.

Nog zal restitutie gegeven worden van den betaalden accijns, voor *het* gezouten of gerookt vleesch en spek, dat ten bedrage van "vijftig ponden en daarboven, in alles te zamen ter consumtie *op* de leis naar buiten, aan boord wordt medegenomen door de schepen, varende ter Groenlandsche, Straat-

Davische, IJslandsche en groote visscherrijen, waaronder mede zullen begrepen zijn de groote schuiten van zeeplaatsen en zeestranden varende, die een gaffelzeil, bram- en topzeil gebruiken , en ten minste met vijf koppen bemand, eenmaal in het jaar in diep water ter baring varen , alsmede alle zoodanige schepen en vaartuigen, welke met vijf koppen en meer bemand, alleen ter visscherij en geenszins lot andere einden tevens worden uitgerust.

18. Voor *het* vleesch of spek waarvan de accijns, volgens *het* voorschreven artikel moet worden gerestitueerd, zal deze restitutie berekend worden en geschieden, zoodanig dat voor iedere vijftig ponden vleesch worden terug gegeven een gulden, en voor gelijke hoeveelheid spek tachtig cents⁹ *het* zij de accijns daarvan bij *het* slagten binnen dit Rijk, of wel *het* inkomend regt bij den invoer van buiten 'slands is voldaan.

ACHTSTE AFDEELING

Van bijzondere bepalingen.

19. Wij zullen in zoodanige steden en plaatsen, alwaar zulks door Ons zal nootlig worden geacht:

i°. Eene peilrekening doen houden *op* den inslag

Van aan den accijns onderworpen levend Vee 4 bij de vleeschhouwers en slagters, onder de vereischte voorzieningen en penaliteiten, welke die van vijftig guldens, voor iedere overtreding, niet zullen te boven gaan. *

2°. De vereischte bepalingen maken, dat *het* voorschreven vee, niet dan langs en door zekere poorten, boomen, sluizen, straten of wegen in de steden zal mogen worden ingevoerd en gedreven, onder geene hoogere penaliteit, dan bij § 1 is vastgesteld.

3°. De schatting der waarde van *het* slagvee door de schatplichtigen zelve doen verrigten en aangeven, behoudens *het* regt van benadering door de beambten voor de opgegevene waarde, en vijf -ten honderd verhooging derzelve , en tegen betaling, als bij art. 4 is vastgesteld*

4°. De accijns *op* het *geslagt* doen heffen, bij bet stuk, soort en gewigt van *het* slagvee, in verband met de waarde van hetzelfde, volgens een daartoe uit te vaardigen larief: zoodanig ingerigt, dat hetzelfde gegrond zij *op* den plaatselijken loopenden prijs van *het* slagvee, en aldus de quotiteit van den accijns bewaard blijve.

De maatregelen in *het* derde en vierde lid van dit artikel vermeld, zullen door Ons niet genomen worden, dan na alvorens geraadpleegd te hebben de Provinciale Staten, en gehoord te hebben den Raad van State.

20. Wij behouden Ons voor, om in alle zoodanige steden, alwaar eene belasting *op* het *geslagt* geheven wordt de invordering van 'sRijks accijns, *op* het verlangen der stedelijke besturen, aan de stedelijke beambten te kunnen opdragen , onder *het* toezigt en bestuur van de Generale Directie der Ontvangsten , en *op* den voet van 's Rijks *wet* op dit middel, behoudens de modificatien, bij art. 19 gemaakt.

NEGENDE AFDEELING.

Van *het* collectief zegel.

21. De kwitantien van betaalden accijns zullen geschreven worden *op* een collectief zegel, waarvan de waarde, boven den accijns, zal moeten voldaan worden.

Het collectief zegel zal in verband staan tot *het* bedrag van den accijns, naar *het* volgende tarief:

Wanneer de accijns bedraagt beneden tot en met de 50 cents, een zegel van. f 0.2½

(15)

boven	50 cents tot en met f	1.00 een zegel van f	0.05
« f	1.00 « « « « -	1.50 « « « -	0.07 $\frac{1}{2}$
« -	1.50 « « « « -	2.00 « « « -	0.10
« -	2.00 « « « « -	3.00 « « « -	0.15
« -	3.00 « « « « -	4.00 « « « -	0.20
« -	4.00 « « « « -	6.00 « « « -	0.30
« -	6.00 « « « « -	8.00 « « « -	0.40
« -	8.00 « « « « -	11.00 « « « -	0.55
« -	11.00 « « « « -	14.00 « « « -	0.70
« -	14.00 « « « « -	17.00 « « « -	0.85
« -	17.00 « « « « -	20.00 « « « -	1.00
« -	20.00 « « « « -	25.00 « « « -	1.25
« -	25.00 « « « « -	30.00 « « « -	1.50
« -	30.00 « « « « -	40.00 « « « -	2.00
« -	40.00 « « « « -	50.00 « « « -	2.50
« -	50.00 « « « « -	60.00 « « « -	3.00
« -	60.00 « « « « -	80.00 « « « -	4.00
« -	80.00 « « « « -	100.00 « « « -	5.00
« -	100.00 « « « « -	120.00 « « « -	6.00
« -	120.00 « « « « -	140.00 « « « -	7.00
« -	140.00 « « « « -	170.00 « « « -	8.50
« -	170.00 « « « « -	200.00 « « « -	10.00
« -	200.00 « « « « -	250.00 « « « -	12.50
« -	250.00 « « « « -	300.00 « « « -	15.00

En wanneer de accijns boven de *drie honderd guldens* bedraagt, zullen er een of meer aanvullingszegels, naar evenredigheid van den meerderen accijns

De consent- of gelei-biljetten tot inslag, uitslag of vervoer van vleesch of spek* zullen, in verband met de kwantiteit, moeten geschreven zijn *op* een zegel, te betalen door de belanghebbenden, naar *het* volgende tarief:

Van boven de 50 tot beneden de 100 ponden vleesch of spek, vrij van *het* zegel.

Van 100 tot beneden de	200 ponden, <i>op</i> een zegel van f	0.05
« 200 « « «	400 « « « « « -	0.10
« 400 « « «	600 « « « « « -	0.20
« 600 « « «	1000 « « « « « -	0.30
« 1000 « « «	2000 « « « « « -	0.45
« 2000 « « «	5000 « « « « « -	0.60
« 5000 « « «	10000 « « « « « -	0.75
« 10000 en daar boven	« « « « « -	1.00

Lasten en bevelen dat deze in *het* staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, kollegien en ambtenaren aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden*

Gegeven *op* het Loo den 3*« Augustus des jaars 1822, en Vau Onze regering *het* negende.

WILLEM.

Van wege den Koning,

J. G. DE" MEY VAN STREEFKERK»